

MONTSERRAT-ITINERARIS DE LES ERMITES

Bages

Al voltant del monestir de Montserrat hi havia fins a setze ermites eremítiques, destruïdes durant la Guerra del Francès i abandonades definitivament a finals del segle XIX.

La presència de santuaris habitats per ermites a la muntanya és anterior al monestir. Al segle IX Guifré el Pelós va instaurar quatre ermites: Santa Maria (que posteriorment esdevindria monestir), Sant Iscle, Sant Pere i Sant Martí. A aquestes, en aquella època, ja calia afegir-hi les de Santa Cecília i Sant Miquel. Fins arribar a les setze (el nombre varia segons la font consultada), sense comptar el monestir i la Santa Cova.

El torrent de Vallmala dividia les ermites històriques bastides a la part alta de la muntanya en dues zones, Tebes i Tebaida, en al·lusió a les terres d'Egipte, tan fecundes d'anacoretas en els primers segles del cristianisme. Les del primer grup pertanyent al bisbat de Barcelona, i les del segon al de Vic. La zona de Tebaida, és la que hi ha damunt del monestir. La de Tebes es correspon amb el sector de les Gorres. Hi ha una tercera zona anomenada Tabor, a la qual solament hi pertany l'ermita de Sant Jeroni.

Us proposem dos itineraris per visitar la major part d'aquestes ermites, l'un pel sector de Tebaida i l'altre pel de Tebes (Gorros).

Del monestir a Sant Antoni per Sant Dimes, la Trinitat i Sant Salvador amb retorn pel camí vell de Sant Jeroni

Distància	7,4 km
Desnivell acumulat	543 m
Nivell de dificultat	moderada
Data	12 de maig de 2015
Cartografia	Editorial Alpina. Montserrat (1:10000)
Punts per a GPS	http://ca.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=9708223

Partint del monestir, aquest itinerari circular visita algunes de les ermites situades a la zona de Tebaida, al marge esquerre del Torrent de Santa Maria o de Vallmala. Permet albirar una bona colla d'agulles emblemàtiques com les Gorres, l'Elefant, la Prenyada, la Mòmia, els Flautats o el Cavall Bernat.

Visitarem les següents ermites: Santa Creu, Sant Dimes, la Trinitat, Sant Salvador i Sant Antoni.

Accés

El monestir de Montserrat és accessible pel Cremallera, l'Aeri i en vehicle per les BP-1103 i BP-1121.

Monestir de Montserrat (710 m)

A la part ponentina dels edificis del monestir anem en direcció a Santa Cecília i Sant Jeroni. Travessem el Torrent de Santa Maria i, seguint-ne el curs, ens enfilem per les Escales del Pobres fins a superar el Pas del Francesos.

La llegenda explica que aquest grau antigament anomenat pas del Trencabarralons (no confondre amb el de Trencabarrals) és el lloc per on va passar l'exèrcit francès quan va envair la muntanya, guiats per un traïdor que coneixia bé els viaranyes. La primera escopetada que van engegar els catalans, va ferir-lo mortalment, anant a parar daltabaix d'un cingle. Les monedes de la traïdoria es van escampar, tornar-se pedres.

Plaça de Santa Anna (895m)

Ben a prop hi ha les restes de l'ermita homònima que feia les funcions de parròquia del conjunt eremític i de residència del monjo superior, ja que comptava amb la capella més gran. L'any 1498 l'Abat Cisneros la va traslladar des d'una ubicació anterior, per a una major comoditat d'eremites i pelegrins.

Estaques indicadores. Anem a la dreta, deixant el camí de Sant Jeroni pel menys concorregut Camí de l'Arrel (PR-C 19) a Santa Cecília (i Sant Benet). Passada la Miranda dels Ermitans (estaca indicadora 'Tebaida' 910m) el deixem per prendre, també a mà dreta, el Camí dels Totxos que volteja l'embut de la canal sobre el Monestir en sentit NE, fins a l'Escala Dreta, d'accés privat, que comunica Sant Dimes i la Santa Creu amb les instal·lacions del monestir.

Sant Dimes i la Santa Creu (887m)

Situades a poca distància l'una de l'altra. Sant Dimes, també coneguda com l'ermita del Bon Lladre o del Castell, ja que va ser edificada aprofitant l'antic castell de Marro, encavalcada entre dues penyes. Estava formada per una capella, un edifici annex, dos oratoris i un calvari.

La Santa Creu, també coneguda com a ermita de Santa Helena, és bastida sota una balma natural.

Ens enfilem (N) pel llom d'una codina, per camí poc evident els primers metres, fins abastar la carena ran del cingle sobre el Camí dels Degotalls.

Continuem (NW) fins al Pla de la Trinitat (cruïlla, estaca indicadora Can Maçana-Monestir) on retrobem i seguim recte pel Camí de l'Arrel.

La Trinitat (966m)

Ruïnes de la que fou l'ermita més gran de totes, amb planta baixa i pis. Per les seves dimensions era coneguda com 'el palau de les ermites'. La Santíssima Trinitat era lloc de descans per a monjos, llecs i escolans, també d'acolliment d'hostes i pelegrins. Al segle XV va ser reedificada i habitada per Bernat Boí, 'prior dels ermitans'. Al segle XVII l'abat Beda Pi l'amplià amb una nova cisterna i un dormitori per als monjos. Anys més tard, l'abat Jaume Martí bastí la capella i aixecà un pis.

Anem a l'esquerra continuant pel camí de l'Arrel, en direcció a Sant Benet. Aquesta darrera ermita, que avui fa les funcions de refugi guardat, fou erigida el 1536 i durant molts anys fou l'habitatge del vicari dels ermitans.

Poc abans d'abastar-la deixem el camí per un costerut corriol a mà dreta (indicació en pintura groga sobre una roca a 'Sant Salvador') seguint senyals grocs fins a les restes de l'ermita de Sant Salvador.

Sant Salvador (1069m)

D'aquesta ermita, erigida als peus de la roca homònima, popularment coneguda com l'Elefant, solament en resten el basament d'alguns murs. És documentada d'ençà les primeries del segle XIII. També fou coneguda com l'ermita de la Transfiguració i comptava amb un oratori dedicat a la Nativitat del Senyor. Hi ha un petit refugi lliure excavat en una balma.

Planerament anem (W) fins al Coll de Sant Salvador, on gaudim d'una magnífica perspectiva. Davallem (N) fins al Coll de la Canal Plana i guanyem alçària de nou (NW) resseguint el peu de la Serra de les Lluernes. Sempre per camí ben fressat que abandonem a mà dreta (N) per un altre que ens enfila, en fort pendent, a la capella de Sant Antoni.

Sant Antoni (1095m)

Estratègicament situada sota el Serrat de les Onze Hores i sobre la Paret de Diables. És el punt més alt de l'itinerari i un magnífic mirador de la cara sud oest del Cavall Bernat i de bona part de la serra.

Després de Sant Jeroni, és la que es troba més allunyada del monestir. A finals del segle XV va ser restaurada i ampliada per l'abat Cisneros. Durant la Guerra del Francès va fer les funcions de polvorí. Les ruïnes de l'ermita de Sant Antoni no es

troben en bon estat de conservació. Les restes no estan consolidades i ocultes per la brolla. A l'abric d'una balma obrada hi ha un refugi guardat.

Retornem sobre els nostres passos davallant fins a recuperar el camí de Sant Salvador que prenem a mà dreta (W), anant a passar per sota el Cap de Mort. Rebassat el Serrat dels Patriarques, atenyem al Camí Vall de Sant Jeroni, que prenem a mà esquerra, seguint en baixada el Torrent de Santa Maria o Vallmala (SE).

Pla dels Ocells (930m)

Cruïlla de camins indicada on continuem recte. Anem a passar pel peu de la característica Panxa del Bisbe i seguim fins a retrobar la Plaça de Santa Anna on desfem el camí de l'anada pel Pas dels Francesos i les Escales dels Pobres fins al monestir.

Del camí dels Degotalls a la Miranda de Santa Magdalena per la canal del Pou del Gat i el camí de l'Arrel amb retorn pel monestir

Distància	9,2 km
Desnivell acumulat	812 m
Nivell de dificultat	difícil
Data	4 de febrer de 2016
Cartografia	Editorial Alpina. Montserrat (1:10000)
Punts per a GPS	http://ca.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=12208079

Pujant per la canal del Pou del Gat, aquest itinerari passa al peu de la zona de Tebaida, creua el Torrent de Santa Maria o de Vallmala fins a la de Tebes (Gorres), visitant una bona colla d'ermites, alhora que permet albirar agulles tant emblemàtiques com les de les Gorres, l'Elefant, la Prenyada, o la Mòmia.

La qualificació de difícil potser és excessiva, però li donem atenent a alguns passos que trobarem a la Canal del Pou del Gat i al tram entre l'ermita de Sant Martí i el Bassal dels Corbs, on cal estar molt atent per no perdre el camí correcte.

Podem escurçar l'itinerari si retronem per la Canal Plana.

Visitarem les següents ermites: la Trinitat, Sant Benet, Santa Anna, Sant Martí, Sant Joan, Sant Onofre i Santa Magdalena.

Accés

Per la BP-1103 entre el Monestir de Montserrat i el coll de can Maçana. Ben a prop de l'encreuament amb la BP-1121 entre Monistrol de Montserrat i el Monestir hi ha un petit espai per aparcament a mà dreta (sentit can Maçana) i, poc més enllà, al voral contrari, unes escales donen accés al camí dels Degotalls i a la canal del Pou del Gat.

Camí dels Degotalls (650m)

Creuem la carretera. 100 metres més enllà un rètol indica els esglaons d'inici del camí dels Degotalls. Més amunt una estaca informa que som a la canal del Pou del Gat. Deixem el camí i entrem al llit del torrent, seguint un corriol.

Fort pendent en un tram on ens caldrà ajudar-nos amb les mans en diversos punts, amb algun pas prou atlètic. L'únic pas exposat, és fàcil i està protegit amb una sirga.

Al cap de munt de la canal atenyem el camí de l'Arrel.

Camí de l'Arrel (845m)

Que prové de Santa Cecília on enllaça amb el de can Maçana. És un tram dels GR 4 i 172. El prenem a mà esquerra, direcció al Monestir (estaca indicadora). Aviat podem albirar la Cadireta del Diable que ens tapa la resta d'agulles dels Flautats. Més a la dreta el Cavall Bernat, la impressionant Paret de Diables, el Serrat dels

Patriarques i Mirador del Moro (antenes). I vers el nord el monestir de Sant Benet, el Bages i el pre-Pirineu.

Pla de la Trinitat (940m)

Estaca indicadora de la cruïlla de camins on s'hi ajunta per l'esquerra el de Sant Dimes i la Santa Creu.

Vers el SW podem albirar les Gorres, a on ens adrecem i, més a la dreta sobre nostre, les ruïnes de l'ermita de la Trinitat al peu de les agulles de la Mòmia i la Momieta, el Fesolet, els Flautats, la Quarta de la Trinitat, la Cadireta del Diable, la Porra i la Punxa.

Podríem continuar de recte, seguint el GR, que retrobarem més endavant, però anem a la dreta fins a l'ermita de la de la Trinitat, que fou la més gran de totes. Camí enllà, deixem a mà dreta el que s'enfila a la de Sant Salvador i, ben aviat, arribem a la de Sant Benet, que avui fa funció de refugi.

Comencem a davallar. Per l'esquerra retrobem el GR i més endavant el camí dels Totxos que mena a Sant Dimes. Poc més enllà, si ens apartem del camí, des de la Miranda dels Ermitans, tindrem una bonica vista sobre el monestir.

Ben aviat sortim al camí Vell de Sant Jeroni.

Plaça de Santa Anna (900m)

Cruïlla de camins indicada. Per l'esquerra i les Escales dels Pobres aniríem al monestir. Anem a la dreta, però tot seguit abandonem el camí de Sant Jeroni per un a l'esquerra que, en pocs metres, ens deixa a l'ermita de Santa Anna.

Creuem el torrent de Santa Maria o de Vallmala i comencem a enfilem-nos per l'altre marge. Sortim a un camí (estaca indicadora) que per la dreta mena al Pla dels Ocells, i que farem de tornada. Per l'esquerra va a l'estació superior del funicular de Sant Joan. Poc metres més enllà, en direcció al funicular, ens enfilem per un corriol a mà dreta que, en fort i breu pendent, ens deixa sobre el camí Nou de Sant Jeroni, a la falda de la Gorra Marinera, que ja hem pogut albirar poc abans.

Prenem a mà dreta aquest camí ample i ben condicionat, en direcció a Sant Jeroni. Més enllà deixem a l'esquerra el de les Escales de Jacob (estaca indicadora, direcció a Santa Magdalena), pel que retornarem.

Encara prou més enllà, al bell mig d'una canal entre la Magdalena Superior i la Gorra Frígia, deixem el camí Nou de Sant Jeroni.

Canal entre la Magdalena Superior i la Gorra Frígia (1025m)

(revisat l'octubre de 2016)

A l'esquerra del camí Nou de Sant Jeroni i pel costat d'una alzina que ens serveix d'agafador, prenem un corriol poc definit que s'enfila per la canal (SW) en fort pendent. Hi ha trams equipats amb corda nuada. Poc abans del collet una sirga, on temps enrere hi havia una cadena, ens ajuda a passar una codina.

Al collet comença la via normal a la Gorra Frígia, oberta per Lluís Estasen el 1920. Durant un temps va estar equipada amb cadenes i cables i era utilitzada pel descens.

Ara davallem pel vessant de migdia (SW), encara en fort pendent, fins que localitzem a mà dreta una balma obrada, ben condicionada i habilitada com a refugi lliure. En aquest punt hom creu que hi havia l'antiga ermita de Sant Martí.

Continuem davallant per sobre d'una rampa pedregosa, al costat ponentí del refugi. Desgripada delicada, sobretot si hi ha mullena. Els arbres ens poden servir de suport. Continuem recte avall per entremig del bosc, fora de camí, fins que atenyem un corriol transversal (senyals de pintura verda) que prenem a mà esquerra virant 90° (S). Aquest corriol prové de la canal de l'Artiga Baixa (ferrada de les Dames) pel camí equipat dels Llorers o del Llorer.

Deixem el camí senyalitzat que per l'esquerra s'enfila vers un collet entre la Miranda de Santa Magdalena i la Miranda Xica (cota 1073, al costat del Mirador de Sant Joan) (1), i continuem recte. Passem un tram esllavissat i sortim a un collet

entre la Miranda Xica i la Punta Pam a Pam. Flanquegem per la falda de la Miranda Xica fins al Bassal dels Corbs.

(1) Aquest camí ens pot servir de dreuera o d'alternativa dons, passat el coll, s'ajunta amb el que puja al Mirador de Sant Joan.

Bassal dels Corbs (1013m)

D'imprecisa localització, l'hem situat a la cruïlla del camí pel que venim amb l'antic de la Vinya Nova —o del bassal dels Corbs— pel Clot de la Mònica, que ara seguim a mà esquerra (senyals de pintura blava).

Continuem flanquejant, travessem un clap boscos i atenyem un collet entre el Mirador de Sant Joan i la Miranda de Santa Caterina. Revoltem el Mirador de Sant Joan, deixem a mà esquerra el sender que s'hi enfila i atenyem el camí pavimentat del monestir a Sant Joan per Sant Miquel.

Passem per la llarga balma que aixopluga les ruïnes de les antigues ermites de Sant Joan i Sant Onofre, i enfilem les escales de Santa Magdalena. Al cap de munt trobem el camí de Sant Jeroni per l'Escala de Jacob (estaca indicadora).

Retornem a aquesta cruïlla després de visitar les ruïnes de l'ermita de Santa Magdalena i d'enfilar-nos a la seva Miranda.

Per l'Escala de Jacob, entre la Magdalena inferior i la Gorra Marinera, davallem fins a retrobar el camí Nou de Sant Jeroni.

Desfem el camí de l'anada fins a la cruïlla del de Santa Anna amb el del Pla dels Ocells al funicular de Sant Joan (estaca indicadora), on anem a l'esquerra.

Pel pas del Trencabarrals, al peu de l'esvelta agulla homònima, coneguda també com el Puro o Cigar, atenyem el Pla dels Ocells.

Pla dels Ocells (930m)

Cruïlla de camins indicada on anem a la dreta pel camí Vell de Sant Jeroni.

Abans de passar pel peu de la característica Panxa del Bisbe, deixem a mà esquerra el corriol que s'enfila al coll de la Canal Plana. Seguint-lo tindriem l'opció de fer dreuera retornant al camí de l'Arrel i la canal del Pou del Gat.

Continuem fins a retrobar la Plaça de Santa Anna i, pel Pas dels Francesos i les Escales dels Pobres, baixem al monestir. Travessem el conjunt d'edificis i, a l'altre cap, enfilem per les escales que menen al camí dels Degotalls.